

PTÁCI MOKŘADŮ

Středočeského kraje

Seznam pozorovaných druhů	
1. Labuť velká	
2. Husa velká	
3. Kachna divoká	
4. Lžičák pestrý	
5. Čírka obecná	
6. Kopřivka obecná	
7. Polák velký	
8. Polák chocholačka	
9. Hohol severní	
10. Morčák velký	
11. Volavka popelavá	
12. Volavka bílá	
13. Kormorán velký	
14. Potápka malá	
15. Potápka roháč	
16. Potápka čemokrá	
17. Lyska černá	
18. Slípka zelenonohá	
19. Kulík říční	
20. Pisík obecný	
21. Čejka chocholatá	
22. Ledňáček říční	
23. Racek chechtavý	
24. Racek bělohlavý	
25. Moták pochop	
26. Orel mořský	
27. Konipas bílý	
28. Moudivláček lužní	
29. Rákosník obecný	
30. Strnad rákosní	

Vysvětlivky	
Období pro pozorování druhu nebo návštěvu lokality (měsíc I–XII)	
I–XII	nejvhodnější
I–XII	vhodné
I–XII	méně vhodné
Výskyt na lokalitě	
	velmi pravděpodobný
	méně pravděpodobný
Dostupnost dopravním prostředkem (u lokality)	
	dostupná
	nedostupná
MHD	Autem
Vlakem	Na kole
S kočárkem/vozičkem	

1. Labuť velká

Cygnus olor

Náš největší a nejtěžší vodní pták. Staví si velké hnízdo na okrajích jezer, rybníků a na březích tekoucích vod. Labuť nejsou plaché a často si berou potravu přímo z ruky. V hnízdní době se ale tyto teritoriální ptáci při obraně svého území nezhřídkavě chovají agresivně. Na kořeni zobáku mají hrbol, který je u samce nápadnější než u samice. Mladí jedinci jsou až do věku jednoho roku šedí.

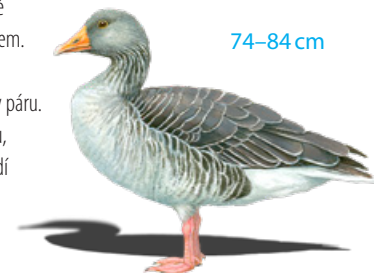
délka těla 140–160 cm

locality	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

2. Husa velká

Anser anser

Naše největší původní husa. Je světlehnědě zbarvená, s velkou bílou plochou pod ocasem. Má růžovooranžový zobák a nohy. Samci i samice vypadají stejně a žijí spolu trvale v páru. Živí se téměř výhradně rostlinnou potravou, požírají vodní i suchozemské rostliny. Hnízdí na mnoha místech, na tahu a v zimě se vyskytuje i v hejnech o několika stovkách jedinců.

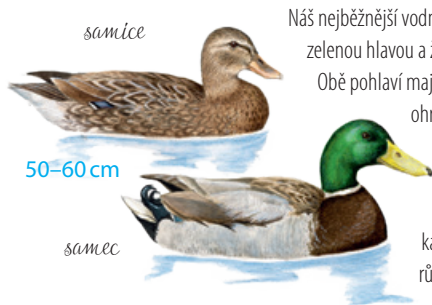

74–84 cm

locality	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

3. Kachna divoká

Anas platyrhynchos

50–60 cm

Náš nejběžnější vodní pták. Hnědošedý samec s leskle zelenou hlavou a žlutým zobákem je nezaměnitelný. Obě pohlaví mají v křídlech modrou plochu ohraničenou bílými pruhy známou jako zrcátko. Někdy můžeme pozorovat zvláště zbarvené jedince kachen. Ve většině případů jde o křížence kachny divoké s kachnami domácími různých plemen, které unikly ze zajetí.

locality	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

4. Lžičák pestrý

Anas clypeata

44–52 cm

Velká plovavá kachna se zobákem charakteristického lžičkovitého tvaru, kterým filtruje rostlinnou i živočišnou potravu na vodní hladině. Vzdáleně připomíná kachnu divokou, od které se liší zobákem, bílou hrudí, hnědým břichem a zeleným zrcátkem u obou pohlaví. Vyskytuje se poměrně vzácně a téměř vždy jednotlivě nebo v malých skupinkách.

lokality	2	3	4	5	6	7	8	9				
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

5. Čírka obecná

Anas crecca

Naše nejmenší kachna, dorůstá do velikosti holuba. Obě pohlaví mají zelené zrcátko ohraničené bílými pruhy. Potravu hledá v mělkých vodách, často plave s hlavou ponořenou pod hladinu. Vyskytuje se jednotlivě nebo v malých skupinkách. Čírky jsou obratnými letci, dokážou vylétnout téměř kolmo z hladiny a létají v pevně sevřených šicích. Je pro ně charakteristické hlasité volání *krik-krik-krik*.

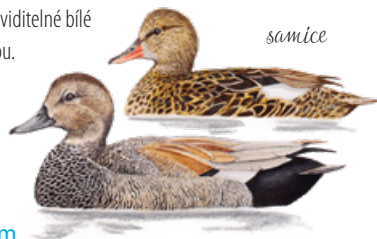
34–38 cm

locality	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

6. Kopřivka obecná

Anas strepera

Elegantní, na první pohled nepřilíší výrazná plovavá kachna. Obě pohlaví mají za letu i při plavání dobře viditelné bílé zrcátko s okrajovou černou a hnědou skvrnou. Samice kopřivky má na rozdíl od samice kachny divoké celkově světlejší šedé zbarvení, tmavší záda v zadní části těla a zřetelně ohraničené oranžové strany zobáku.

37–41 cm

locality	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

7. Polák velký

Aythya ferina

42–49 cm

Potápivá kachna, která se většinou zdržuje v hejnech a často je k vidění i ve společnosti jiných druhů kachen. Stejně jako pro ostatní poláky je pro něj typické potápění s charakteristickým nadskočením, jakousi „šipkou“. Zdržuje se převážně na volné hladině, často se potápí a sbírá potravu ze dna. Dává přednost hlubším vodám s bohatými porosty ponořené vegetace.

locality	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

8. Polák chocholačka

Aythya fuligula

40–47 cm

Naše nejběžnější potápivá kachna. Často se vyskytuje i na rybnících bez vegetace či na technických nádržích. Uhlově černý sameček s bílými boky má na hlavě typickou chocholku z peří, podle které dostal jméno. Samice a mladí jedinci jsou hnědí, jenom s náznakem chocholky. Vyskytuje se zpravidla v malých hejnech.

lokality	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

9. Hohol severní

Bucephala clangula

Severská potápivá kachna hnízdící v dutinách, ale i ve vhodných budkách. Samci jsou nápadně černobílí se zeleným kovovým leskem na charakteristicky tvarované hlavě, samice jsou hnědobílé. Často se vyskytují v malých skupinkách. Při lovu potravy se intenzivně potápějí, na hladině se zdrží jen krátce. Let hoholů je prudký, doprovázený hlasitým svistem letek.

40–48 cm

locality	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

10. Morčák velký

Mergus merganser

Rybožravá kachna, která se skvěle potápí a dokáže poměrně rychle plavat i v třímetrových hloubkách. Lepší uchopení kořisti zajišťuje tenký, na konci zahnutý červený zobák s pilovitými okraji. Samec má černou hlavu se zeleným leskem, prsa a boky s růžovým nádechem. Samice je šedá, s hnědou hlavou. Podobně jako hohol i morčák hnízdí nejčastěji v dutinách stromů.

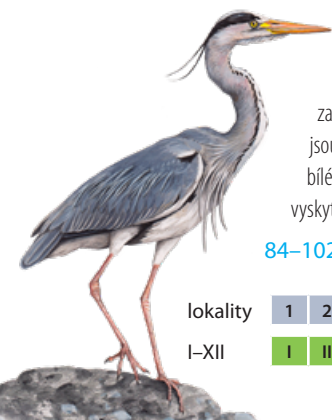

58–68 cm

locality	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

11. Volavka popelavá

Ardea cinerea

Velký pták s dlouhýma nohama a krkem a silným dlátovitým zobákem. Dospělí jedinci mají bílou hlavu s prodlouženými černými pery za okem. Samci a samice se od sebe neliší. Mladí ptáci jsou v porovnání s dospělci tmavší a z velké části postrádají bílé zbarvení krku a dlouhá tmavá pera na hlavě. Často se vyskytují na polích, kde loví hraboše.

84–102 cm

lokality

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I–XII

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

12. Volavka bílá

Egretta alba

85–100 cm

Štíhlá elegantní volavka. Je stejně velká jako její známější příbuzná volavka popelavá, ale je celá bílá a má delší krk a nohy. Můžeme ji pozorovat i na polích, kde je díky svému jasně bílému zbarvení dobře viditelná i z velké dálky. Má tmavé nohy a dlouhý, mimo hnízdní sezonu výrazně žlutý zobák. Je zaměnitelná s volavkou stříbřitou, která je však menší, má žluté prsty na nohách a ve svatebním šatě prodloužená pera na hlavě. Pravidelně zimuje a početně protahuje, ale její hnízdění u nás zatím nebyl prokázáno.

lokality

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I–XII

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

13. Kormorán velký

Phalacrocorax carbo

Známy, leskle černý rybožravý pták. V hnízdní sezóně se mu hlava a krk zbarvují bíle. Loňští ptáci mají bílá celá břicha. Při plavání má téměř celý hřbet ponořený, nad hladinu trčí dlouhý krk a zobák směřuje nahoru. Při potápění loví ryby, které konzumuje až po vynoření na hladinu. Vidáme ho na březích nebo kamenech uprostřed řek, jak si s roztaženými křídly suší peří.

77–94 cm

lokality

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I–XII

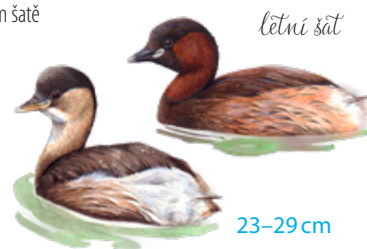
I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

14. Potápka malá

Tachybaptus ruficollis

Naše nejmenší potápka. Ptáci jsou ve svatebním šatě hnědočerní s kaštanově hnědým krkem. Na kořeni zobáku mají výraznou žlutavou skvrnu. V prostém šatě (v zimě) jsou bledší, svrchu tmavě hnědí, s bělavými lícemi a světle hnědým krkem a hrudí. Obě pohlaví jsou zbarvena shodně. Při lovu potravy se často potápějí a na hladině setrvávají jen krátce.

23–29 cm

zimní šat

lokality

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I–XII

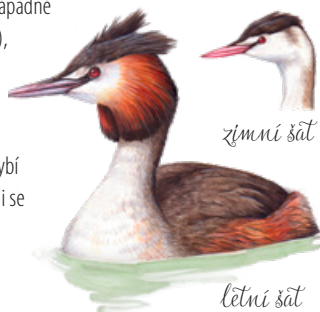
I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

15. Potápka roháč

Podiceps cristatus

Naše největší potápka. Ve svatebním šatě má nápadné ozdoby z per na hlavě (růžky) a na krku (laloky), které využívá při svém složitém zasnubním rituálu. Jeho součástí je vzájemné pózování, potápění, potřásání hlavami a předávání vodních rostlin. V zimním šatě perní ozdoby chybí a roháči jsou šedobílí. Živí se rybami, za kterými se potápí až do hloubky 20 m.

46–51 cm

locality	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

16. Potápka černokrká

Podiceps nigricollis

28–34 cm

Obývá především větší rybníky, často s koloniemi racků, ve kterých hnízdí. Její potravu tvoří bezobratlí, které poměrně často sbírá z vodní hladiny. Silně ubývá, zejména v důsledku intenzivního rybníčního hospodaření. Od podobné potápky žltorohé se v zimním šatě liší stíhlým, na konci nahoru zahnutým zobákem. Několik jedinců v posledních letech zimuje (XII–II) ve středních Čechách na nádrži Švihov (Želivka).

locality	4	5	7	9	10							
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

17. Lyska černá

Fulica atra

36–42 cm

Černý zavalitý pták obývající stojaté vody všeho druhu. Není plachá a ráda se nechá krmit i z krátké vzdálenosti. Nad zobákem má bílý čelní štítek, který mladým světleji zbarveným jedincům chybí. Při plavání kývá hlavou střídavě dopředu a dozadu a potápí se s nadskočením typickým i pro potápivé kachny. Často se krátce a opakovaně ozývá ostrým hlasem.

lokality	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

18. Slípka zelenonohá

Gallinula chloropus

27–31 cm

Pestře zbarvený pták, který se přizpůsobil životu v blízkosti člověka. Na nohách má dlouhé prsty, které rozkládají váhu těla a umožňují jí snadno se pohybovat po bahnitě dně a plovoucí vegetaci. Je pro ni charakteristické pokukávání hlavou a ocasem a výrazné bílé zbarvení podocasních per. Mladí ptáci jsou převážně hnědí a postrádají červené zbarvení zobáku.

locality	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
I–XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII

19. Kulík říční

Charadrius dubius

Malý bahňák s typickou černou maskou, černým pásem na hrudi a výrazným žlutým kroužkem kolem tmavého oka. Žije na bahnitých, písčinných i šterkových březích mělkých vod, často i umělých (na pískovnách, odkalištích). Na zemi rychle cupitá, náhle se zastavuje. Samec a samice se od sebe barevně neliší, mladí jedinci jsou světlejší.

15–18 cm

lokality 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I–XII I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

20. Pisík obecný

Actitis hypoleucos

20–22 cm

Pro tohoto bahňáka je charakteristické pohupování zadní části těla. Létá nízko nad vodou, typické je trhané mávání křídel s úzkým bílým proužkem. Žije u řek a potoků se šterkovými náplavy, poblíž mělkých stojatých vod, na bahnitých březích větších vodních nádrží a na tahu se vyskytuje také na písčinných březích. Mimo hnízdění a tahu žije většinou samotářsky.

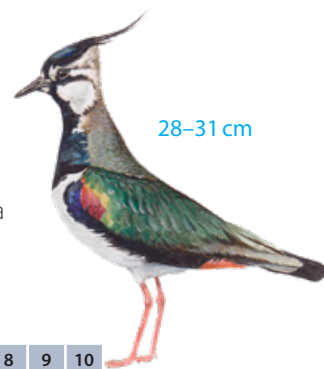
lokality 1 2 3 4 5 6 7 9 10

I–XII I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

21. Čejka chocholatá

Vanellus vanellus

Dříve běžný druh polního bahňáka, jehož stavy dnes dramaticky klesají. Z naší krajiny mizí vlhké louky a zmenšuje se rozloha polí, a čejky tak ztrácejí vhodné hnízdní prostředí. Na první pohled vypadá čejka černobíle, ale zblízka se zeleně leskne. Za letu se i z velké dálky pozná podle pomalého plácavého mávání zespodu bílými a shora černými křídly.

28–31 cm

lokality 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I–XII I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

22. Ledňáček říční

Alcedo atthis

Jeden z našich nejpestřejších ptáků. Navzdory jeho nápadnému zbarvení není vždy lehké ho spatřit, když nehybně vyhlíží svou kořist. Často posedává na větvích nad hladinou. Můžeme ho zahlédnout, jak rychle přeletuje podél vodního toku. Známe-li jeho výrazný hlas – krátké ostré hvizdnutí – zaznamenejme ho častěji. Hnízdí v norách dlouhých až jeden metr, které si vyhrabává v písčinných březích.

17–19 cm

lokality 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I–XII I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

23. Racek chechtavý

Larus ridibundus

zimní
sát

letní
sát

Náš nejběžnější racek, kdysi hojný, dnes silně ubývající. Hlava je v hnízdní době černá, v zimě bílá s pouhým náznakem černé barvy.

Samec a samice jsou zbarveni stejně. Mladí ptáci mají v křídlech různé množství hnědé barvy a tmavý pruh na konci ocasu.

Racek chechtavý si zvykl na přítomnost lidí a v zimě často využívá nabízenou potravu.

35–39 cm

lokality

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I–XII

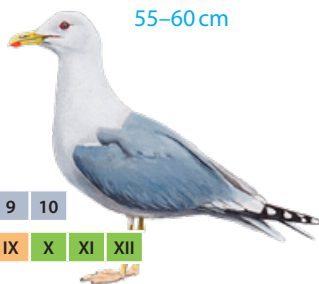
I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

24. Racek bělohavý

Larus cachinnans

Patří k největším rackům, které u nás můžeme zastihnout. Protahuje a místy početně zimuje, jednotlivě hnízdí. Typický je pro něj vzpřímený postoj a v hnízdním období jasně žlutý zobák s červenou skvrnkou.

55–60 cm

lokality

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I–XII

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

Rozlišení racka bělohavého a středomořského (*L. michahellis*) či stříbřitého (*L. argentatus*), zejména nedospělých jedinců, je pro nezkušené pozorovatele ptáků náročné. Není divu, jsou to totiž blízcí příbuzní a racka bělohavého a středomořského jsme ještě nedávno považovali za jeden společný druh! Souhrnně je označujeme jako skupinu tzv. velkých racků.

25. Moták pochop

Circus aeruginosus

Menší samec je šedohnědý s černými špičkami křídel, samice a mladí ptáci jsou hnědí se žlutavou hlavou. Charakteristický je nízký potácivý let nad terénem, při němž motáci drží křídla nad tělem ve tvaru písmene V. Hnízdí v blízkosti vody, nejčastěji v porostech rákosí, vzácně na polích. Potravu (hmyz, hlodavce, obojživelníky, plazy, ptáky, ryby) loví na zemi u okolí rybníků, v rákosinách, mokřích loukách a jinde v blízkosti vody.

samice

43–55 cm

rozpětí křídel
115–140 cm

samec

lokality

2 3 4 5 6 7 8 9 10

I–XII

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

26. Orel mořský

Haliaeetus albicilla

Náš největší dravec. Charakteristickým znakem je klínovitý ocas, mohutná hlava a za letu pomalé mávání na pohled velmi širokými křídly. Dospělí ptáci jsou světlejší, zvláště na hlavě, mají čisté bílý ocas a výrazně žlutý, mohutný zobák. Mladí ptáci jsou tmavší, ocas i zobák mají také tmavý. Vyskytuje se nejčastěji v okolí stojatých vodních ploch a větších řek, v době hnízdění v větších lesních komplexech.

76–92 cm,

rozpětí křídel 190–240 cm

lokality

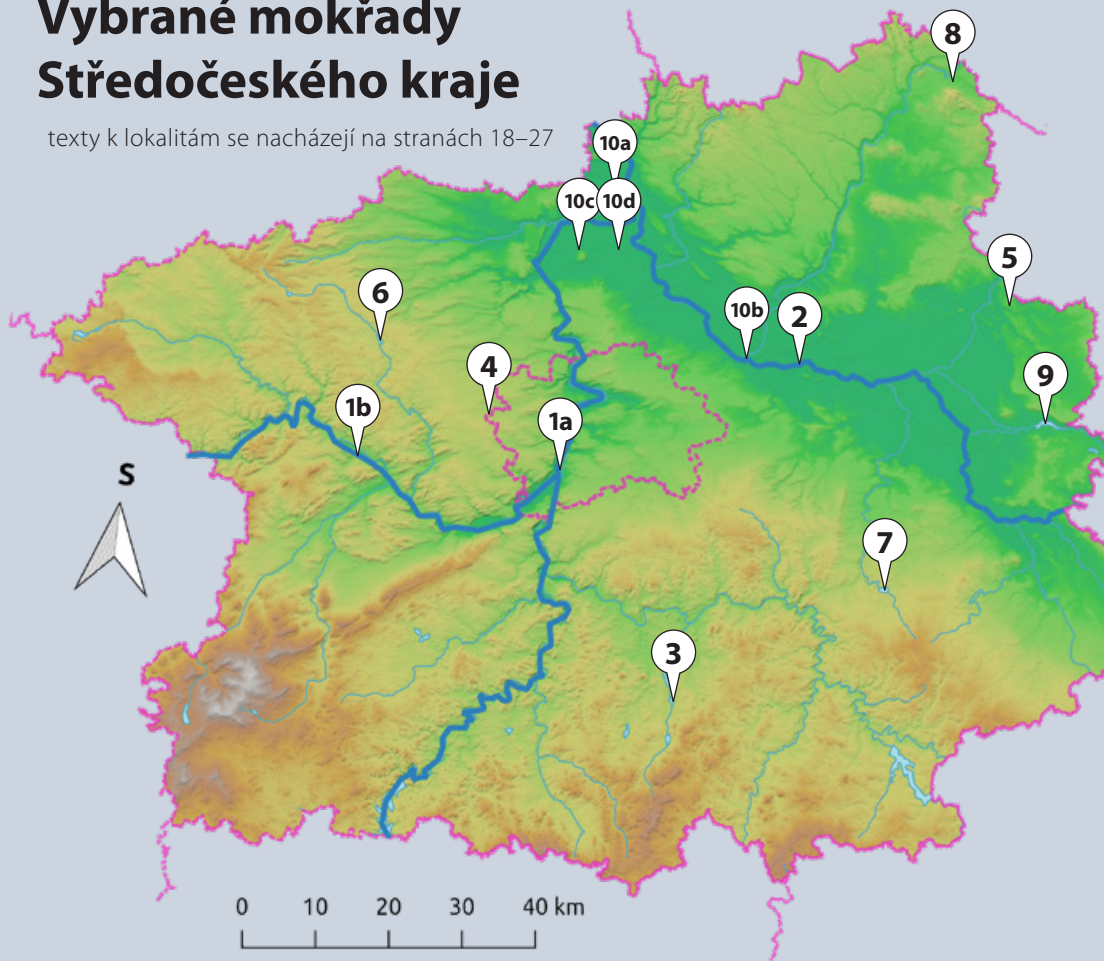
1 2 3 5 7 8 9 10

I–XII

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

Vybrané mokřady Středočeského kraje

texty k lokalitám se nacházejí na stranách 18–27

ŘEKY

Vltava (1a) a Berounka (1b)

1.

Labe

2.

RYBNÍKY

Bystřické rybníky

3.

Hostivické rybníky

4.

Rožďalovické rybníky

5.

Turyňský rybník (Malé a Velké Záplavy)

6.

Vavřínecký rybník

7.

Žabakor

8.

Žehuňský rybník

9.

ZATOPENÉ PÍSKOVNY

Baraba (10a), Mezi Mosty (10b),
Vojkovice (10c), Zálezlice (10d)

10.

27. Konipas bílý

Motacilla alba

Elegantní černobílý pták, který se vyskytuje i na březích vod, není však na mokřadní prostředí vázaný. Stejně jako příbuzný žlutě a šedě zbarvený konipas horský rychle pobíhá a pohupuje svým dlouhým ocáskem nahoru a dolů. Odtud pochází i jeho lidový název třasořítko.

17–19 cm

lokality 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I–XII I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

28. Moudivláček lužní

Remiz pendulinus

Drobný, aktivní pták s černou maskou na očích, který hbitě prolézá rákosím a tenkými větvemi stromů, často visí i vzhůru nohama. Vakovitě hnízdo důmyslně splétá z rostlinných vláken a chmýří a zavěšuje ho na větve břízy, vrby či olše. K hnízdění vyhledává porosty v blízkosti vod a mokřadů.

10–11 cm

lokality 2 3 4 5 7 8 9 10

I–XII I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

29. Rákosník obecný

Acrocephalus scirpaceus

Náš nejhojnější rákosník. Hnízdí v hustých zaplavených rákosových nebo orobincových porostech. Zbarvení má nevýrazné – vrchní strana je hnědá, spodní běžová. Vzhledem se podobá většímu rákosníkovi velkému, se kterým obývá stejné prostředí. Je tažný, zimuje v Africe.

13–14 cm

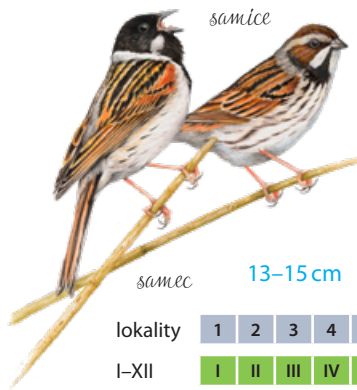

lokality 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I–XII I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

30. Strnad rákosní

Emberiza schoeniclus

13–15 cm

Typický obyvatel rákosin a křovin v okolí vodních a podmáčených ploch. Sameček v zimě ztrácí výrazné černé zbarvení na hlavě a připomíná samičku. Samci zpívají z vrcholů keřů nebo rákosů a poskytují nám tak dobrou příležitost pro jejich pozorování. Mimo hnízdní období se často vyskytují v hejnech a za potravou občas zaletují i na pole.

lokality 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I–XII I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

ŘEKY

1. Vltava a Berounka

Význam řek pro vodní ptáky narůstá zejména během tuhých zim, kdy hladiny ostatních vodních ploch zamrzají. Kachny, lysky a labutě se s oblibou koncentrují v okolí lidských sídel v očekávání potravního přilepšení ze strany lidí, pro ostatní druhy jsou zajímavé rychleji tekoucí úseky či prostory pod jezy. V zimě můžeme na obou tocích kromě běžných zastihnout i vzácné severské druhy, jako jsou např. hohol severní, polák kaholka, potáplice severní nebo malá. Ve zvýšených počtech se zde objevují kormoráni velcí, morčáci velcí a potápky malé. Dají se pozorovat hejna několika set racků chechtavých spolu s racky bouřními a velkými druhy racků. U břehů řek můžeme sledovat ledňáčky, konipasy či skorce.

Tipy na pozorování:

- Morčáky velké, hoholy severní, kormorány velké, potápky malé, poláky chocholačky i smíšená hejna racků můžete dobře pozorovat **na Vltavě** mezi Řeží a Rostky u Prahy.
- Za skorci či konipasy horskými a bílými se vydejte **na Berounku** mezi Srbskem a Berounem.

2. Labe

V zimním období, kdy zamrzají hladiny rybníků a jezer, se řeka Labe stává významným zimovištěm vodního ptactva. Mezi běžně se vyskytující druhy v zimě patří labuť velká, kachna divoká, polák chocholačka, morčák velký, potápka malá, volavka popelavá, kormorán velký, lyska černá, slípka zelenonohá, racek bělohlavý, ledňáček říční. Vzácněji se vyskytne např. kopřivka obecná, hohol severní či morčák bílý. Ve městech, kde je lidé obvykle krmí, se na Labi často tvoří i početnější skupiny ptáků, tvořené zejména kachnami divokými a lyskami černými. Jsou zvyklé na lidi a dají se dobře pozorovat. Na těchto místech je možné pozorovat i nutrie, které téměř úplně ztratily plachost a přibližují se k člověku. Nezamrzající Labe ve středních Čechách je pro některé druhy významným zimovištěm i z celoevropského hlediska.

Tip na pozorování:

- Místem vhodným k pozorování vodního ptactva **na Labi** ve Středočeském kraji je např. dobře dostupný úsek mezi Mělníkem a Horními Počaply.

RYBNÍKY

3. Bystřické rybníky

* Podhrázský rybník

Soustava rybníků na Konopištském potoce na Benešovsku, na horním toku nazývaným též Bystrá nebo Bystřice, zahrnuje pět velkých rybníků: Podhrázský, Splavský, Semovický, Jarkovický a Konopištský. V početných hejnech zimujících kachen divokých můžeme jednotlivě pozorovat i další, vzácnější druhy plovavých kachen, jako jsou čírka obecná, kopřivka obecná, hvízdák eurasijský nebo ostralka štihlá. Zimují zde také morčáci velcí, poláci velcí a poláci chocholačky, volavky bílé a popelavé, na lovu se dá pozorovat i majestátní orel mořský.

Tip na pozorování:

- Největší z rybníků – **Podhrázský rybník** – byl vyhlášen přírodní rezervací z důvodu ochrany hnízdišť ptáků. V jižní části má dvě zátoky, jejichž břehy jsou porostlé rákosinami. Hnízdí zde např. potápka roháč, potápka malá, čírka obecná, polák velký, moták pochop a další druhy. Jako zastávku během jarního a podzimního tahu využívá tuto lokalitu okolo 30 druhů ptáků.
- **Konopištský rybník** se dá celý pohodlně obejít, po cestě je několik oddychových altánů.
- K **Splavskému a Semovickému rybníku** dojedete i vlakem.

4. Hostivické rybníky

Přírodní památka Hostivické rybníky se nachází u západního okraje Prahy a zahrnuje tři rybníky: Břevský, Kalu a Litovický. Tato lokalita je díky střídání vodních ploch s lesem a rákosinami velmi atraktivní pro ptactvo. Bylo zde zaznamenáno přes 30 zvláště chráněných druhů ptáků. Pravidelně zde hnízdí dnes už velmi vzácná potápka černokrká, potápka malá, kachna divoká, polák chocholačka a polák velký. Mezi další hnízdičké druhy na rybnících patří labuť velká, lyska černá, slípka zelenonohá a chřástal vodní. Pravidelně se zde objevují potápka roháč, lžičák pestrý, čírka obecná, čírka modrá, kopřivka obecná a další druhy. Rákosník velký, rákosník obecný, cvrčík zelená a konipas bílý hnízdí v pobřežních porostech. Konipas horský hnízdí na březích Litovického potoka, který tyto rybníky napájí. Rybníky také slouží během migrace na jaře a na podzim jako odpočinková zastávka. Objevuje se zde například zrzhlávka rudozobá, volavka bílá, písek obecný či orlovec říční.

Tip na pozorování:

- **Hostivické rybníky** jsou jedním z posledních hnízdišť potápky černokrké u nás. Zajděte se sem v červnu nebo červenci podívat, jak vozí svá pruhovaná mláďata na hřbetech a dokrmují je.

5. Rožďalovické rybníky

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

Rožďalovické rybníky na rozhraní Královéhradeckého a Středočeského kraje jsou jednou z našich 41 ptačích oblastí. Ta byla vyhlášena pro dva ptačí druhy, a to pro motáka pochopa a jeřába popelavého. Její význam tkví především v zachovalosti území jako celku. Mozaikovitá struktura vodních ploch, lesů, úhorů a obydlené krajiny činí oblast Rožďalovických rybníků pro ptactvo velmi atraktivní. Na jejím území pravidelně hnízdí mnoho vzácných a ohrožených druhů jako např. bukač velký, bukaček malý, orel mořský, chřástal kropenatý, čáp černý, konipas luční, rákosník velký, slavík modráček nebo sykořice vousatá. Nalézá se zde také hnízdní kolonie volavek popelavých. Celkově zde bylo zaznamenáno až 205 druhů ptáků, z toho 136 hnízdičích. V zimním období většina vodních ploch i toků zamrzá. Za příznivých podmínek se však území stává významným zimovištěm vodních ptáků – kachen, hus, volavek, ale i orla mořského.

www.rozdalovickerybniky.eu

Tip na pozorování:

- Mezi nejprístupnější a nejvíce sledované patří **rybník Zrcadlo** u obce Mlýnec. Je největší vodní plochou této ptačí oblasti. Díky pravidelným monitorovacím akcím zde byl zaznamenán např. výskyt rákosníka tamaryškového či kvakoše nočního.

6. Turyňský rybník (Malé a Velké Záplavy)

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

Turyňský rybník (také Záplavy nebo Velké Záplavy) je největší vodní plochou kladenského okresu. Severozápadně od větší nádrže, oddělena silnicí, se nachází menší vodní plocha zvaná Malé Záplavy, která přechází v mokřad, který je hnízdištěm vodních ptáků. Dnešní podoba nádrže vznikla propadnutím a zaplavením země v okolí původního menšího Turyňského rybníka poddolované těžbou uhlí. Od roku 1985 jsou Záplavy přírodní rezervací. V hnízdní sezoně lze na Turyňském rybníce pozorovat běžné druhy jako kachnu divokou, labuť velkou či potápku roháče, v rákosových porostech se ožívají rákosníci obecní a zpěvní, nad hladinou přeletí ledňáček říční. Zajímavostí je kolonie volavek popelavých v severozápadní části rybníka. Druhově pestřejším obdobím z hlediska vodního ptactva je jamí a podzemní migrace, kdy se na rybníku zastavují i vzácnější druhy. Byly zde pozorovány např. bernešky velké, orlovec říční, slavík modráček střeoevropský, z bahňáků zde lze zastihnout písíka obecného, kulika říčního i několik druhů vodoušů.

Tip na pozorování:

- Na severovýchodním břehu **Malých Záplav** se nachází nekrytá dřevěná ptačí pozorovatelná. Z obce Srby k ní vede Drvotova naučná stezka.

7. Vavřinecký rybník

Vavřinecký rybník je největším rybníkem na Kutnohorsku. Bylo zde zaznamenáno více než 110 druhů mokřadních ptáků. Pro vodní a na vodu vázané ptactvo je významný především během tahu, zvláště na podzim. V období vypouštění rybníka až do zamrznutí hladiny se bahnité plochy stávají atraktivními pro racky, bahňáky a četné druhy vrubozobých. Na tahu jsou často pozorovány druhy jako hvízdák eurasijský, čírka obecná, čírka modrá, lžičák pestrý, polák velký, hohol severní, morčák velký, potápka malá, kormorán velký, volavka bílá či popelavá, písek obecný, racek bouřní, chechtavý, bělohřívý či malý. Významné počty byly zaznamenány u ostralky štíhlé, morčáka prostředního, kulíka zlatého, čejky chocholaté a moudivláčka lužního. V hnízdní době význam rybníka pro ptáky klesá. Z hnízdících druhů můžeme potkat labuť velkou, kachnu divokou, kopřivku obecnou, poláka chocholačku nebo lysku černou. V břehových porostech hnízdí rákosník velký, obecný i proužkovaný.

Tip na pozorování:

- Celá vodní plocha je dobře přehledná z jihozápadního břehu. Pozornost věnujte i okolí **Vavřineckého rybníka** – na loukách a polích se často vyskytují protahující čejky.

8. Žabakor

Rybník Žabakor (původně Žabykor) je největším rybníkem chráněné krajinné oblasti Český ráj. Spolu se sousedním rybníkem Oběšenec a přilehlými mokřady je od roku 1998 přírodní rezervací. Rybník byl založen v 16. století za účelem chovu ryb, který plní i dnes. Žabakor představuje významnou ornitologickou lokalitu, která je sledována již přes 100 let. Historicky se jedná o významné hnízdiště vodních ptáků. Bylo zde zjištěno více než 180 druhů, z nichž zde zhruba polovina tady i hnízdí. V hnízdní době tu můžeme pozorovat husu velkou, kachnu divokou, labuť velkou, potápku roháč, poláka velkého, poláka chocholačku, lysku černou, slípku zelenonohou, volavku popelavou, nejméně tři druhy rákosníků (velkého, obecného a proužkovaného) a další. V mimohnízdním období lze zastihnout morčáka velkého, volavku bílou či orlovce říčního. K nejzajímavějším ptačím druhům patří jeřáb popelavý, moták pochop, ledňáček říční či moudivláček lužní. Rybníky jsou také lovištěm majestátního orla mořského.

Tip na pozorování:

- Návštěvu vám usnadní bezbariérová krytá dřevěná ptačí pozorovatelna na hrázi **rybníka Žabakor** přístupná z hlavní silnice č. 610.

9. Žehuňský rybník

Největší rybník ve Středních Čechách je součástí Ptačí oblasti Žehuňský rybník – Obora Kněžičky. Toto území zahrnuje různé typy stanovišť od podmáčených luk, rozsáhlých rákosin, bílých strání přes slatinné loučky až po doubravy. Díky této pestré mozaice prostředí tady bylo zjištěno více než 250 ptačích druhů, z toho 145 hnízdičích. Ptačí oblast je vyhlášena na ochranu bukáčka malého, pro kterého je tato lokalita jednou z nejvýznamnějších v České republice, a chřástala kropenatého. Významné je i hnízdění bukače velkého, orla mořského, motáka pochopa, jeřába popelavého, chřástala malého, sýkořice vousaté a slavíka modráčka střeoevropského. Území je důležitou tahovou zastávkou a zimovištěm. Zajímavým fenoménem je hromadné nocování některých druhů ptáků v rozsáhlých rákosinách. Počty nocujících vlaštovek obecných, břehulí říčních a špačků obecných dosahují ve vrcholu tahu i více než 100 000 jedinců.

<https://zehunskyrybnik.webnode.cz/ptaci/>

Tip na pozorování:

- Dobrá místa s rozhledem na **Žehuňský rybník** najdete na jižním břehu, kde se nachází prostor u sila s krmivem pro ryby nedaleko sádek, na severním břehu od přepadu a z poloostrova Na Hradech (asi 300 m od přepadu směrem na východ po severním břehu).

10. ZATOPENÉ PÍSKOVNY

Zatopené povrchové lomy na těžbu šterkopísku představují z hlediska vodního ptactva specifické lokality. Tam, kde byla těžba zastavena dříve a vyvinula se břehová či příbřežní vegetace, nacházejí podmínky ke hnízdění druhy jako labuť velká, lyska černá, potápky, kachny nebo rákosníci. Obnažená místa bez vegetace jsou zase významná pro hnízdění racků nebo rybáků (na šterkových ostrůvcích), kolmé stěny využívají břehule a exoticky vypadající vlyhy pestré. Pískovny jsou pro vodní ptáky zajímavé hlavně v době tahu a zimování – některé jsou tak hluboké, že jen výjimečně zamrzají. V tomto období se zde můžeme setkat se vzácnými hosty ze severu jako např. polákem kaholkou, turpanem hnědým, morčákem bílým, potáplicí severní a dalšími.

Doporučené lokality:

- **Baraba** – skupina několika zatopených pískoven u Mělníka
- **Pískovna Zálezlice** – aktivní lom severovýchodně od Kralup nad Vltavou
- **Jezero Vojkovice** – severovýchodně od Kralup nad Vltavou, v letní sezoně využíván jako rekreační areál ke koupání
- **Jezero Mezi Mosty, Malvíny, Tůň** – mezi Lázněmi Toušev a Čelákovici, možno spojit s pozorováním na slepých ramenech Labe v okolí

Mokřady v ohrožení

Ptáci vázaní na mokřady patří mezi nejohroženější skupiny ptáků u nás. V posledních 20 letech stavy mnoha druhů výrazně poklesly. Důvodem je zejména zánik mokřadních biotopů nebo zhoršení jejich stavu v důsledku likvidace příbřežní vegetace, nedostatku potravy způsobeného soutěžením o potravu s vysokými kaprimí obsádkami a nadměrného obsahu živin ve vodě. Mezi nejvýznamnější příčiny ohrožení mokřadů patří:

- vytváření černých skládek, znečišťování odpadky a odpadními vodami;
- přímá likvidace mokřadů, nejčastěji z důvodu nové výstavby nebo získávání zemědělské půdy;
- zarůstání lokalit stromy a keři;
- šíření invazních druhů rostlin;
- likvidace břehových porostů;
- rušení na hnízdištích lidskými aktivitami nebo volně pobíhajícími psy;
- špatné přikrmování – příliš mnoho pečiva, málo rostlinné potravy;
- predace kočkami, kunami a norky;
- kolísání vodní hladiny nebo povodně, které mohou zničit hnízda.

Co může udělat každý z nás:

- navštěvovat mokřadní lokality, všimnout si jejich stavu;
- sledovat výskyt ptáků a zaznamenávat ho do faunistické databáze ČSO Avif (**[birds.cz](#)**);
- naučit se poznávat ptáky podle vzhledu i hlasu (**[xeno-canto.org](#)**);
- stát se členem ČSO a získávat aktuální informace ze světa ptáků;
- zapojit se do měření průhlednosti vody na rybnících (**[voda.birds.cz](#)**);
- upozornit příslušné úřady na negativní jevy, účastnit se správních řízení týkajících se aktivit v okolí mokřadů;
- krmit vodní ptáky rostlinnou potravou (salátem, listy zeleniny, hrachem, cizrnou);
- neodhazovat odpadky, kam nepatří, minimalizovat vznik odpadu např. používáním zboží bez obalů, nákupem z druhé ruky, staré věci opravovat místo vyhazovat;
- dbát na to, aby se naše odpadní vody dostaly vždy do čistírny, používat bezfosfátové prací a čistící prostředky;
- zpomalit, vyrazit do přírody, odpočinout si a těšit se z jejího pozorování!

Zajímavé odkazy

Stránky České společnosti ornitologické (ČSO)
[birdlife.cz](#)

Stránky vycházek za ptáky pro veřejnost
[birdlife.cz/akce-pro-verejnost](#)

Tipy na zajímavé lokality na stránkách ČSO
Kam na ptáky v Česku
[birdlife.cz/kamnapтакты](#)

On-line faunistická databáze ČSO
k prohlížení i zadávání pozorování
[birds.cz](#)

Zimní sčítání vodních ptáků ve středních
Čechách
[scitanistc.webnode.cz](#)

Projekt měření průhlednosti vody na rybnících
[voda.birds.cz](#)

Databáze hlasů ptáků
[xeno-canto.org](#)

Tato publikace vychází s finančním přispěním
Středočeského kraje v rámci projektu ČSO
„Možnosti ochrany ptáků vod a polí
Středočeského kraje“.

Středočeský kraj

Vydala Česká společnost ornitologická 2019, [www.birdlife.cz](#).
ISBN 978-80-87572-44-3 (tištěná verze) | ISBN 978-80-87572-46-7 (pdf)
Texty: Katarína Slabeyová | Ilustrace: Jan Hošek | Fotografie: Jan Grünwald, Roman Mikuš, Katarína Slabeyová,
ŠJů CC BY-SA 3.0 (str. 25) | Grafická úprava: Jiří Kaláček, [www.kalacek.cz](#) | Náklad: 5 000 ks

Ptáci mokřadů Středočeského kraje

Mokřady představují specifický, velmi důležitý a ohrožený biotop nejen ve volné krajině, ale i v rámci městského prostředí. Vodní ptáci jsou jednoduše pozorovatelnou a snadno rozpoznatelnou skupinou – s jejich poznáváním může začít opravdu každý i bez předchozích zkušeností či odborných znalostí. Vodní ptáci jsou poměrně klidní, často velcí a na vodní hladině dobře viditelní i během zimních měsíců, a tak je můžeme v přírodě pozorovat během celého roku.

Vydejte se s námi poznávat vodní ptáky ve vašem okolí! Tato brožura vám představí nejběžnější ptačí obyvatele středočeských mokřadů, doporučí deset lokalit, kam se můžete sami vypravit, upozorní na příčiny jejich ohrožení a nabídne tipy, jak se zapojit do ochrany ptactva a jeho životního prostředí. Najdete zde i seznam všech vyobrazených ptáků, kde si můžete zaznamenat, které druhy jste již pozorovali.

Česká společnost ornitologická v rámci svých tradičních akcí Vítání ptačího zpěvu na jaře a podzimního Festivalu ptactva každoročně organizuje vycházky za ptáky pro širokou veřejnost.

Mnohé z nich se odehrávají i ve Středočeském kraji, který nabízí spoustu zajímavých míst k pozorování ptáků. Lokality uvedené v této brožuře jsou jenom úzkým výběrem, kam se vyplatí podívat, možností je ovšem daleko víc.

**Prozkoumejte
své okolí
a objevujte
ptáky mokřadů!**

Česká společnost ornitologická je dobrovolné zájmové sdružení zabývající se výzkumem a ochranou ptáků. Má více než 4000 členů. Realizuje vlastní i mezinárodní projekty a propaguje ochranu ptáků a jejich prostředí. V ČR zastupuje mezinárodní organizaci BirdLife International.

www.birdlife.cz